

Διεθνολογικές Συναντήσεις Ναυπλίου Nafplion International Law Conference

Μια αναδρομή

1. Το ταξίδι μακρύ και δύσκολο, με συχνές δοκιμασίες -όπως πρέπει και μας διδάσκει ο Αλεξανδρινός ποιητής- για να συναρπάξει, να εκπλήσσει, να ανανοηματοδοτεί το “τέλος”. Άρχισε με την επιστροφή μου στο Πάντειο, τον Μάιο του 2000, μετά από τη μακρά περίοδο του Υπουργείου Εξωτερικών και τη θητεία μου ως Γενικού Γραμματέα Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, καθώς και την -επακόλουθη- εκλογή μου το 2001 στην πρώτη καθηγητική βαθμίδα, σηματοδοτώντας την τελευταία και πλέον ώριμη/γόνιμη περίοδο της ακαδημαϊκής λειτουργίας μου.

Το πλάνο δράσης που «κατέστρωσα» περιελάμβανε, πέρα από τα βασικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την ενίσχυση της μεταπτυχιακής/διδακτορικής έρευνας και της ποιοτικής αναβάθμισής της, με δύο βασικούς άξονες. Έναν, εντός του Παντείου, με την ίδρυση και λειτουργία θεσμών έρευνας και διεθνών συνεργασιών. Κατά σειρά το *Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικής Δράσης (ΕΚΕΚΔΑ-ΑΔ)*, την *Έδρα Jean Monnet ad personam “Δημοκρατία και Δικαιώματα του Ανθρώπου στην Ε.Ε.”* καθώς και την *Έδρα UNESCO “Δημοκρατία, Δικαιώματα του Ανθρώπου και Ειρήνη”*. Και έναν, εκτός, τη διοργάνωση ετήσιων επιστημονικών συναντήσεων της διεθνολογικής κοινότητας στην πατρίδα μου, στ’ Ανάπλι, στο “Βουλευτικό”. Οι πρώτοι θεσμοί θα στήριζαν τη δεύτερη δράση.

2. Η “περιπέτεια” στ’ Ανάπλι ξεκίνησε το τριήμερο 17-19 Ιουνίου 2005, με περίπου 30-35 τελειόφοιτους του Μεταπτυχιακού Προγράμματος και υπο-

ψήφιους διδάκτορες του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου. Μόνος/μόνοι στη μέση του ιστορικού κτηρίου, του “Βουλευτικού”, γύρω από ένα μακρύ ορθογώνιο τραπέζι, που στήθηκε για την περίπτωση. Μια πρωτόγνωρη διαδικασία και με μια περίεργη αίσθηση, σε έναν ξεχωριστό χώρο που “βαραίνει” η Ιστορία.

Η ιδέα είχε γίνει πράξη. Η πρόταση -προτροπή- μου για μια, εκτός έδρας, σεμιναριακή εμπειρία στο ιστορικό Ναύπλιο και μάλιστα μια “συζήτηση”, σε κλειστή διαδικασία, στο εμβληματικό “Βουλευτικό”, κινητοποίησε το ενδιαφέρον των φοιτητών μου, που ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό, με την προσέλευση και τη συμμετοχή τους.

3. Πάντως η ιδέα μιας “παντειακής” εκδήλωσης στ’ Ανάπλι ανατρέχει, αφηγηρικά, στο 1986 και την πρώτη συμμετοχή μου στο ΔΣ της Ελληνικής Εταιρείας Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων. Πήρα τότε την πρωτοβουλία και διοργανώσαμε στο Nafplia Palace μια ελληνογαλλική συνάντηση-συζήτηση με θέμα “Diplomatie européenne des droits de l’homme”, με σημαντικούς Γάλλους πανεπιστημιακούς (*J. Raux, L. Lucchini* κ.ά.), ενώ από ελληνικής πλευράς έλαβαν μέρος οι *Γ. Τενεκίδης, Α. Φατούρος, Κ. Οικονομίδης, Γ. Τσάλτας, Κ. Στεφάνου, Π. Στάγκος* και άλλοι. Το εξαιρετικό αποτύπωμα-εμπειρία -παλιά “φρουρά” και νέοι της “Εταιρείας” στα πρώτα βήματά της- το συγκράτησα ως παράδειγμα για το μέλλον.

4. Πέρασαν πολλά χρόνια για να αποτολμήσουμε μια μεγαλύτερη διοργάνωση, στην οποία το Πάντειο μετείχε με ομάδα φοιτητών: ήταν το 2003, ο διεθνής διαγωνισμός *J. Pictet* Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, στην οργανωτική Επιτροπή του οποίου μετείχε η Ντανιέλλα Μαρούδα, τότε υποψήφια διδάκτωρ. Στην εκδήλωση συμμετείχαν 40 περίπου πανεπιστημιακές ομάδες από όλο τον Κόσμο. Και πράγματι το Ναύπλιο, η *Napoli di Romania* των Βενετσιάνων, και το “Βουλευτικό” απέδειξαν τότε ότι ήταν ιδανικοί ιστορικοί τόπος/χώρος, αντίστοιχα και ταυτόχρονα, για να υποδεχθούν τέτοιας εμβέλειας σημαντικές εκδηλώσεις. Αυτό το νήμα σκέψης/εμπειρίας ώθησε τη διάθεση για να κάνω το αποφασιστικό βήμα της νέας -πρωτόγνωρης- πορείας “εκτός έδρας”, αλλά και, προσωπικά, σε έναν τόσο οικείο χώρο.

5. Έτσι, τον Ιούνιο του 2005, σε μια απόλυτα ακαδημαϊκή τάξη/διαδικασία, φοιτητές/φοιτήτριες από τις κατευθύνσεις “Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματία” και “Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Πολιτική” του “ΠΜΣ” του Τμήματος ΔΕΣ Παντείου παρουσίασαν την εξέλιξη του ερευνητικού τους έργου. Συζητήσαμε και σχολιάσαμε θέσεις/απόψεις θεωρίας και πρακτικής που έθεταν οι εισηγήσεις τους. Τα παιδιά, με ανάμεικτα αισθήματα: δέος, τρακ, αμηχανία και τελικά ενθουσιασμός και ικανοποίηση. Ένα ιδιότυπο -θα έλεγα- “Σεμινάριο” διεθνούς δικαίου -εξού και η σχετική ονοματοδοσία που έδωσα στην αναπλιώτικη ακαδημαϊκή “έξοδο”- που διεξαγόταν με τη μοναδική αίσθηση του ιστορικού χώρου και χρόνου: η Έδρα του πρώτου Ελληνικού Κοινοβουλίου, όπου συνεδρίαζε το “Βουλευτικό”, ως αντιπροσωπευτικό «Σώμα» -που “έδωσε” έκτοτε και το όνομα στο μουσουλμανικό τέμενος υποδοχής του- τα χρόνια της Επανάστασης (1824-1825, 1827-1828). Εδώ έγινε το 1834 και η δίκη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Δημήτριου Πλαπούτα, όπου καταγράφηκε η έξοχη στάση των δικαστών *Α. Πολυζωΐδη* και *Γ. Τερτσέτη*, σύμβολο έκτοτε για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Αλλά και άλλα συμβάντα/δρώμενα (χοροί, εσπερίδες κ.λπ.) στην καρέκλα της Κυβέρνησης την Καποδιστριακή περίοδο, τα χρόνια πριν και μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη. Και σε προσωπικό επίπεδο, ένας ιδιαίτερος χώρος έντονων συναισθημάτων, με μια βιωματική σχέση ζωηρών αναμνήσεων των παιδικών/εφηβικών μου χρόνων (μαθήματα μουσικής/ακορντεόν, πρόβες και συναυλίες με τη μεικτή χορωδία, εξετάσεις με τον μεγάλο μουσουργό-αρχιμουσικό Αντίοχο Ευαγγελάτο).

6. Εκείνο το πρώτο τριήμερο ξεκίνημα επέτρεψε στην “Παντειακή” ομάδα να γνωρίσει τη γοητευτική πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδας (1828), όπου αναγεννήθηκε η Πατρίδα. Μια γνωριμία πολυδιάστατη, σε όλη τη χωροταξική, ιστορική, κοινωνική γεωμετρία της πόλης: το Μπούρτζι, τοπόσημο τ’ Αναπλιού, η πλατεία Συντάγματος, ο Πλάτανος και το “Κεντρικό”, το αξεπέραστο μπαράκι “Λάθος” στον “Μεγάλο Δρόμο”, με τις μοναδικές rock και country μουσικές του, ο Άγιος Σπυρίδωνας, όπου δολοφονήθηκε ο Κυβερνήτης, ο Άγιος Γεώργιος με τον θρόνο του Όθωνα και με την τοιχογραφία-αντίγραφο του «Μυστικού Δείπνου» του Da Vinci· τα στενά δρομάκια του Άγιου Νικόλα και τα εκεί ταβερνάκια, ο “Αραπάκος”, στου “Κακαναράκη”. Και ακόμη το “Ακταίον” στην παραλία -για τον πρώτο πρωινό καφέ, ατενίζοντας το “Μπούρτζι”-, η “Αρβανιτιά” με τον “γύρο” της, το “Παλαμήδι” και η πρόκληση των “999” σκαλοπατιών του κ.λπ.

7. Η πρώτη αυτή πετυχημένη “άσκηση” με έπεισε και με κινητοποίησε περισσότερο, όχι μόνο για τη συνέχιση του εγχειρήματος, αλλά κυρίως για τη διεύρυνση της συμμετοχής φοιτητών και από άλλα πανεπιστήμια και, συνάκολουθα, για την ανάγκη σύστασης μιας επιτροπής καθηγητών για την ακαδημαϊκή αξιολόγηση των φοιτητικών παρουσιάσεων. Είχε έλθει η ώρα της λογικής μιας ιδιότυπης École Doctorale -διαφόρων ταχυτήτων-, πρωτότυπης για την Ελλάδα, που θα έδινε στο “Σεμινάριο Διεθνούς Δικαίου” μεγαλύτερο ενδιαφέρον, περισσότερη αξιοπιστία και κύρος.

8. Την επόμενη χρονιά άνοιξα την πρόσκληση, με αποτέλεσμα στο δεύτερο “Σεμινάριο Διεθνούς Δικαίου” (16-18 Ιουνίου 2006) να παρουσιαστούν στο “Βουλευτικό” περισσότερες από 47 εισηγήσεις μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκτόρων από το Διεθνολογικό Τμήμα του Παντείου, αλλά και από τις Νομικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Επίσης, μετείχαν ξένοι φοιτητές, 4 Masterini από το European Master “Human Rights and Democratisation” του EIUC, από τη Βενετία, που φοιτούσαν στο Τμήμα μας στο Πάντειο.

Ταυτόχρονα προσκλήθηκαν και μετείχαν δύο αγαπημένοι φίλοι/συνάδελφοι -ιστορικοί συνοδοιπόροι στην πανεπιστημιακή μας πορεία-, οι Κώστας Χατζηκωνσταντίνου και Γρηγόρης Τσάλτας. Μαζί και η Ντανιέλλα Μαρούδα, νέα διδάκτωρ/Λέκτορας του Παντείου και βασική συνεργάτις στο Πανεπιστήμιο. Είναι ο αρχικός πυρήνας για να δημιουργηθεί/συγκροτηθεί, με τον χρόνο, στο ιστορικό περιβάλλον τ’ Αναπλιού, αυτό που ονειρευόμαστε: μια κοινότητα πανεπιστημιακών, φίλων, που θεραπεύουν και προάγουν το διεθνές δίκαιο, αλλά και το ευρωπαϊκό δίκαιο και τη διεθνή πολιτική. Σε μια -ξεχωριστής ποιότητας- συνάντηση.

9. Στο τρίτο “Σεμινάριο” (1-4 Ιουλίου 2007) επιχειρώ μια σημαντική αλλαγή-τομή. Θεωρώντας ότι πρέπει να “ανοίξει”, όχι μόνο στη συμμετοχή -με τη δυνατότητα ελεύθερης παρακολούθησης των εργασιών από φοιτητές και άλλους ενδιαφερόμενους, καθώς και από τους δημότες του Ναυπλίου-, διοργανώνω -ως οργανικό τμήμα της εκδήλωσης- μια Εσπερίδα με θέμα το “*Κόσσοβο και την ασύμβατη απόσχισή του*”. Παρουσία 50 περίπου διδακτορικών και μεταπτυχιακών σπουδαστών, εκλεκτοί συνάδελφοι του διεθνούς δικαίου και άλλοι ειδικοί συζήτησαν διαστάσεις της θεματικής. Σε αυτούς ο Ειδικός Νομικός Σύμβουλος του Υπουργείου Εξωτερικών, καθηγητής Κ. Οικονομίδης, ο πρέσβης Γ. Σέκερης, οι συνάδελφοι Κ. Χατζηκωνσταντίνου, Λ. Σισιλιάνος, Κ. Υφαντής, Α. Μπρεδήμας, Β. Καρακωστανόγλου, ο δημοσιογράφος/πολιτικός αναλυτής Σταύρος Λυγερός και άλλοι.

10. Το νέο, εξελιγμένο, σχήμα του Σεμιναρίου έφερε στο Ναύπλιο, πάντα στο Βουλευτικό (1-4 Μαΐου 2008), 35 μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς ερευνητές από περισσότερα πανεπιστήμια της χώρας. Στα αρχικά, Πάντειο, ΕΚΠΑ

και ΑΠΘ, προστέθηκαν το Δημοκρίτειο και το Αιγαίο, αλλά τον ιδιαίτερο τόνο έδωσε και πάλι μια -νέα- Εσπερίδα με θέμα *“Ασφάλεια και Δικαιώματα του Ανθρώπου”*, με εκλεκτή συμμετοχή: της Αντιπροέδρου της Βουλής Έλσας Παπαδημητρίου, βουλευτή Αργολίδας, του Αντιπροέδρου του ΕυρΔΔΑ Χ. Ροζάκη, των καθηγητών Λ. Διβάνη, Γ. Παπαδημητρίου, Κ. Χατζηκωνσταντίνου, Α. Μπρεδήμα, του ευρωβουλευτή Στ. Λαμπρινίδη, του προέδρου της Ελληνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Κ. Παπαϊωάννου και άλλων. Από την άλλη, τους “αξιολογητές” των φοιτητικών παρουσιάσεων ενίσχυσε ο συνάδελφος της Νομικής Α. Μπρεδήμας.

11. Το “Σεμινάριο”, ανοικτό πλέον στο “κοινό” και έχοντας ένα ουσιαστικά “συνεδριακό” μέρος, με ειδική θεματολογία και εκλεκτούς εισηγητές, παρακολούθησαν 90 νέοι “διεθνολόγοι”, υπογραμμίζοντας την αρχή μιας νέας περιόδου. Είναι πλέον η αφετηρία της πληθυντικής παρουσίας/συμμετοχής έκτοτε στο Ναύπλιο πολλών φοιτητών/νέων ερευνητών με διεθνολογικά και όχι μόνο ενδιαφέροντα. Το “Σεμινάριο” είχε αποκτήσει “κοινό” ενδιαφερόμενων φοιτητών και είχε κερδίσει την προσοχή της ακαδημαϊκής κοινότητας. Ως αποτέλεσμα των υψηλών προσδοκιών/απαιτήσεων, την ακαδημαϊκή επιτροπή αξιολόγησης ενίσχυσαν οι φίλοι συνάδελφοι Π. Γρηγορίου (Αιγαίο) και Δ. Χίου (Πάντειο), κάτι που επέτρεπε καλύτερη διαχείριση/συζήτηση των παρουσιάσεων των συμμετεχόντων σπουδαστών, που με την πάροδο του χρόνου εμφάνιζαν μια εξαιρετική θεματολογία έρευνας και πολύ καλές επιδόσεις. Συνακόλουθα, οι συζητήσεις στις παρουσιάσεις έγιναν ακόμα πιο ενδιαφέρουσες. Αργότερα προσκάλεσα να συμμετέχουν ως αξιολογητές τους Π. Λιάκουρα (ΠΑΠΕΙ) και Χ. Δίπλα (ΕΚΠΑ) και τους νεότερους συναδέλφους της Νομικής Γ. Κυριακόπουλο (ΕΚΠΑ) και Μ. Σαρηγιαννίδη (ΑΠΘ).

12. Την επόμενη χρονιά, τον Ιούνιο του 2009, το “Σεμινάριο” “άλλαξε” ως αντίληψη και περιεχόμενο. Σε μια ατελείωτη βραδιά “Αλήθειας” για τις “Γερμανικές πολεμικές επανορθώσεις”. Στην Εσπερίδα -που τέθηκε υπό την αιγίδα του ΠτΔ Κάρολου Παπούλια, ο οποίος απέστειλε και emphaticό χαιρετιστήριο μήνυμα- προσκλήθηκε και συμμετείχε ο Μανώλης Γλέζος. Στη συζήτηση κυριάρχησαν το πάθος του αγωνιστή της ελευθερίας Μ. Γλέζου και τα προτάγματα ηθικής/νομικής αξίωσης για πολεμικές επανορθώσεις, στη διχοτόμο ανάμεσα στη δικαστική ασυλία του κράτους, την ατομική διεκδίκηση των θυμάτων και τις υπέρτερες υποχρεώσεις επανόρθωσης κατά το διεθνές δίκαιο. Σημειωτέον ότι η συζήτηση έγινε σε μια κρίσιμη, για το ζήτημα της διεκδίκησης επανορθώσεων, περίοδο.

13. Τα χρόνια που ακολούθησαν -μια δύσκολη περίοδος για τη χώρα και με πυκνές διεθνείς εξελίξεις- η ετήσια Συνάντηση στ’ Ανάπλι απέκτησε μια ιδιαίτερη θέση στην όλη αρχιτεκτονική των επιστημονικών εκδηλώσεων με διεθνολογικό πρόσημο στην Ελλάδα. Ο θεσμός πλέον αναπτύχθηκε. Καταρχάς λόγω του προσφερόμενου βήματος στους νέους ερευνητές -που εξελίχθηκε σε πολύμορφο Forum νέων ερευνητών-, αλλά και λόγω της καθιέρωσης μιας σύνθετης, “συνεδριακού” χαρακτήρα, επιστημονικής συνάντησης. Ουσιαστικά μιας πολυθεματικής διεθνολογικής εκδήλωσης με ateliers, συζητήσεις σε “στρογγυλά τραπέζια”, ειδικές εκδηλώσεις, αφιερώματα κ.λπ.

14. Βασική επιλογή και οδηγός μου η συμπεριληπτικότητα όλων, ανεξαρτήτως επιστημονικής προέλευσης ή Σχολής, η διεπιστημονικότητα στην προσέγγιση, η ενθάρρυνση των νέων/νεότερων συναδέλφων, η διευρυμένη συνεργασία με διεθνείς θεσμούς. Επίσης, η πρόσκληση/συμμετοχή στο “Σεμινάριο” προσωπικοτήτων που μπορούσαν -λόγω θέσης/γνώσης/εμπειρίας/λόγου- να κινητοποιήσουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον και την προσοχή μεγάλου φάσματος νέων σπουδαστών του “χώρου”. Και βέβαια, σε αυτά προστέθηκε η ευχαρίστηση/ικανοποίηση της επικοινωνίας και της συντροφιάς, της φιλικής

συζήτησης με τους συμμετέχοντες, που σταδιακά αυξήθηκαν εντυπωσιακά, καλύπτοντας όλο τον ακαδημαϊκό και μη χώρο και τις διεθνολογικές και όχι μόνο επιστημονικές πειθαρχίες, αλλά και άλλους ενδιαφερόμενους για τις διεθνείς εξελίξεις.

15. Σε αυτές τις επιλογές προτάχθηκε και η διοργάνωση -ως αναπόσπαστο τμήμα του Σεμιναρίου/Συνάντησης- πολιτιστικών δρώμενων: μουσικές γέφυρες, ρεσιτάλ για πιάνο/άρπα/κιθάρα και με χορωδιακά μέρη, συναυλίες, βασικά με ναυπλιακά σχήματα, αλλά και με την εξαιρετική χορωδία του Παντείου Πανεπιστημίου. Έτσι, στην πορεία, οι ειδικές εκδηλώσεις προσέδωσαν στις “Συναντήσεις” και ένα άλλο νόημα, αφού το διεθνές δίκαιο συνοδεύτηκε από δρώμενα πολιτισμού και τέχνης. Είχαμε έτσι μαγικές βραδιές μουσικής με τον Γιώργο Κουρουπό και εξαίρετους καλλιτέχνες συνεργάτες στο Παλαμήδι, στο “Φουγάρο”, στο “Βουλευτικό”. Σε αυτούς οι Θ. Μπάκα, Α. Μπόγρη, Τ. Χριστογιαννόπουλος, Θ. Τζοβανάκης, Ν. Παναγιωτίδης, Δ. Γιάκας. Με ανεπανάληπτες στιγμές ποίησης στο Βουλευτικό, με τον Τίτο Πατρίκιο και ακόμα με τους Γ. Μεταξά, Γ. Πανούση, Γ. Αρέστη, Β. Παπαδόπουλο. Επίσης, εκθέσεις φωτογραφίας ή εικαστικές δημιουργίες σπουδαστών της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών για τα 100 χρόνια της Συνθήκης της Λωζάνης και άλλα. Μια ξεχωριστή στιγμή ήταν στην Αρχαία Ασίνη η “ανάγνωση” του σεφερικού “Ο Βασιλιάς της Ασίνης” από τον πρέσβη Β. Παπαδόπουλο.

16. Ακόμα, διοργανώθηκαν εκδηλώσεις Τιμής για τον καθηγητή Dusan Sidjanski (Πανεπιστήμιο Γενεύης) και τη σπουδαία “παιδιάτρο του πεδίου”, με πληθυντική ανθρωπιστική δράση με τους “Γιατρούς του Κόσμου”, την εξαίρετη Ελένη Θεοχάρους. Επίσης, καθιερώθηκαν, συστηματικά, “Ενότητες τιμής και μνήμης” για τους Αγνοούμενους της Κύπρου, μείζον ανθρωπιστικό ζήτημα, αλλά και ηθικό/νομικό/πολιτικό, σε Ελλάδα και Κύπρο. Ξεχωριστή στιγμή αποτέλεσε η σημαντική συμμετοχή του αγαπημένου φίλου Θεόφιλου Ρόζενμπεργκ, καθηγητή Χειρουργικής και ιδρυτή των “Γιατρών του Κόσμου/Ελλάς”, με τον βασικό εταίρο του, παιδίατρο Α. Τερζίδη, την αξέχαστη Μαρία Πινίου-Καλλή, Πρόεδρο του Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, και το ΠΜΣ “Ιατρική των καταστροφών” της Ιατρικής Σχολής Αθηνών, σε μια ιδιαίτερη συζήτηση-όσμωση αρχών και αλληλεγγύης, θεωρίας και δράσης στο πεδίο.

17. Στις εξαιρετικές στιγμές του Σεμιναρίου καταγράφεται η Εσπερίδα “*Ιστορική Μνήμη και Δίκαιο: Το Δικαίωμα στην Αλήθεια*” στις 31 Μαΐου 2014. Δεκαπέντε σημαντικές εισηγήσεις από διακεκριμένους εισηγητές, σε αυτούς οι καθηγητές Ε. Ρούκουνας, Γ. Μεταξάς και ο ποιητής Τίτος Πατρίκιος “με τη γυμνή και ντυμένη αλήθεια στην ποίηση”. Η βραδιά έκλεισε με τα “αρπίσματα” της δεκάχρονης -τότε- Αλεξάνδρας (κόρης του συναδέλφου Π. Γρηγορίου), που μάγεψε το κοινό με την άρπα της.

18. Το 2016, οι “Διεθνολογικές Συναντήσεις” προσέλαβαν και μια άλλη σύνθετη κοινωνική/πολιτιστική διάσταση, με την πρότασή μου στον Δήμο Ναυπλιέων για θεσμοθέτηση Αριστείων “Ιωάννης Καποδίστριας” και Βραβείων “Α. Πολυζωίδης και Γ. Τερτσέτης για τη Δικαιοσύνη και το Δίκαιο”. Η πρόταση, υψηλού συμβολισμού, συνδεδεμένη με το πνεύμα και την ιστορική κληρονομιά του Ναυπλίου, βρήκε αβίαστα ανταπόκριση στον Δήμο Ναυπλιέων και έδωσε μια άλλη θέση στο όλο εγχείρημα. Το “Σεμινάριο”, που είχε εξελιχθεί πλέον σε “Συνάντηση”, αποκτούσε και ένα άλλο ισχυρό πρόσημο. Η απόδοση Τιμής σε διακεκριμένες προσωπικότητες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ως αναγνώριση της προσφοράς τους στις Επιστήμες, στα Γράμματα, στις Τέχνες, στην Πολιτεία, στη Δικαιοσύνη και στο Δίκαιο, αποτελεί -θα έλεγα- μια πρωτοποριακή κίνηση, συνδέοντας καθολικά την Πόλη και την ιστορία της με το σημερινό γίνεσθαι στον “Κόσμο”, το οποίο εξάλλου εξετάζεται συστημα-

τικά από τις Διεθνολογικές Συναντήσεις Ναυπλίου. Είναι πλέον η μετάβαση και σε εκδηλώσεις που διευρύνουν συστηματικά τον ορίζοντα των αναζητήσεων, με την παρουσία και ξένων προσκεκλημένων. Έτσι, παρενέβησαν ως κεντρικοί ομιλητές ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Στρασβούργου G. Raimondi, ο δικαστής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης καθηγητής Antônio Cançado Trindade, σημαντικοί καθηγητές διεθνούς δικαίου, όπως ο Sir M. Evans και ο W. Schabas, ο Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης B. Berge κ.ά.

19. Καμπή στις “Διεθνολογικές Συναντήσεις” αποτέλεσαν οι διεθνείς διασκέψεις που οργανώθηκαν το 2016-2017, βασικά με το Συμβούλιο της Ευρώπης, οι οποίες έφεραν στην Ελλάδα σημαντικές προσωπικότητες, στελέχη από όργανα και θεσμούς του Οργανισμού του Στρασβούργου (Συνέλευση, Κογκρέσο Τοπικών/Περιφερειακών Αρχών, Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Κράτους Δικαίου, Επιτροπή Βενετίας για τη Δημοκρατία μέσω του Δικαίου, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων κ.λπ.).

20. Τα χρόνια που ακολούθησαν, οι “Διεθνολογικές Συναντήσεις” άλλαξαν επίπεδο και κλίμακα αξιών και προσφοράς στους νέους και πολιτικές και στους -όποιους- ενδιαφερόμενους Ναυπλιώτες. Η ένταξη στο πρόγραμμα της ενότητας AGORA -με λόγο στοχαστικό- μιας σύγχρονης θεματολογίας επέκεινα του διεθνούς δικαίου/διεθνούς πολιτικής και διπλωματίας: για τη Δημοκρατία, τον Άνθρωπο, την Πολιτική, την Κοινωνία, τη Δικαιοσύνη, την Τεχνητή Νοημοσύνη κ.λπ. Ένα ιδιαίτερο πνευματικό αποτύπωμα διακεκριμένων πανεπιστημιακών και διανοουμένων (Γ. Μεταξάς, Γ. Πανούσης, Κ. Τσουκαλάς, Β. Βενιζέλος, Δ. Νανόπουλος, Τ. Γιαννίσης, Α. Μακρυδημήτρης, Σ. Θεοδωρίδης και άλλοι).

21. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που τ’ Ανάπλι έγινε τόπος Συνάντησης των Ελλήνων διεθνολόγων και ένα βήμα της νεότερης γενιάς ερευνητών τους, προβάλλοντας τάσεις, ενδιαφέροντα, γνώμες για την κριτική αποτίμηση φαινομένων στη διεθνή ζωή και εξελίξεων στη διεθνή δικαιοταξία, που “προσπαθεί” να κρατήσει το διεθνές δίκαιο κοντά της· “Συνάντηση” που κέρδισε κύρος και εμπιστοσύνη και τελικά υποστήριξη υψηλού επιπέδου. Χαρακτηριστική ήταν η παρουσία -και in vivo- των Προέδρων της Ελληνικής Δημοκρατίας Κ. Παπούλια, Π. Παυλόπουλου και Κ. Σακελλαροπούλου και του Προέδρου της Κύπρου Ν. Χριστοδουλίδη, που έθεσαν μάλιστα υπό την αιγίδα τους διαφορετικές περιόδους των “Συναντήσεων”. Επίσης, η συμμετοχή αξιωματούχων του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών θεσμών.

22. Ασφαλώς, ως κρίσιμο μέγεθος στην αξιολόγηση της “20ετίας” των “Συναντήσεων” του Ναυπλίου αναγνωρίζεται η συμμετοχή σε αυτές, τυπική/ουσιαστική, αριθμητικά και ποιοτικά. Αφενός των νέων ερευνητών, με περισσότερους από 500 (μεταπτυχιακούς, διδακτορικούς, μεταδιδακτορικούς, Masterini EIUC, άλλους φοιτητές Erasmus) να έχουν παρουσιάσει το ερευνητικό τους έργο. Αφετέρου, των περισσότερων από 150 εισηγητών, παρεμβαίνοντων και άλλων ομιλητών (πανεπιστημιακών, αξιωματούχων διεθνών οργανισμών, διπλωματών, πολιτικών, διεθνών δικαστών, στελεχών της Διοίκησης και άλλων) στις διάφορες θεματικές ενότητες. Και βέβαια σε αυτούς πρέπει να προστεθούν οι συμμετέχοντες/participants στο “Σεμινάριο/Συναντήσεις”, που ξεπέρασαν συνολικά τους 1.800. Είναι αξιοσημείωτο ότι, την περίοδο 2010-2018, η συμμετοχή/παρακολούθηση κάθε περιόδου ήταν σταθερά πάνω από 160 άτομα με διεθνολογικά ενδιαφέροντα, λόγω σπουδών, θέσης κ.λπ.

23. Στα αξιοσημείωτα της διαδρομής είναι ότι η 16η και η 17η “ΔΣΝ”, τον Σεπτέμβριο του 2021 και του 2022 αντίστοιχα -περίοδος πανδημίας-, διεξήχθησαν με “υβριδικό σύστημα”, που επέτρεψε τη δια ζώσης παρακολούθη-

ση/εισήγηση 38 νέων ερευνητών και την παρουσία 150 συμμετεχόντων, κυρίως πανεπιστημιακών, ενώ οι προβολές στο YouTube ξεπέρασαν τις 1.550.

24. Με την επιστροφή στην post-covid “κανονικότητα” εντάχθηκαν στο πρόγραμμα ορισμένα “νεωτερικά” στοιχεία. Καταρχάς, μια/η *Διάλεξη/Conference “Γεώργιος Τενεκίδης”*, από διακεκριμένους διεθνολόγους (ήδη στους πρώτους οι καθηγητές Λ.-Α. Σισιλιάνος, W. Schabas, Χ. Παμπούκης). Επίσης, οι *Διάλογοι* (συζήτηση) με εκπροσώπους/μέλη διεθνών θεσμών, όπως ο Γ. Παπανδρέου, Γενικός Εισηγητής για τη Δημοκρατία στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Οργανισμού του Στρασβούργου, ο Γ. Κατρούγκαλος, Ανεξάρτητος Εμπειρογνώμονας του Human Rights Council του ΟΗΕ, οι Λ.-Α. Σισιλιάνος και Χ. Γιακουμόπουλος, αντίστοιχα πρώην Πρόεδρος του ΕυρΔΔΑ και πρώην Γενικός Διευθυντής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Κράτους Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης.

25. Είναι αξιοσημείωτο ότι στη διάρκεια του “Σεμιναρίου” στο “Βουλευτικό” πραγματοποιήθηκαν ακόμη και τυπικές διαδικασίες δημόσιας υποστήριξης (τεσσάρων) διδακτορικών διατριβών του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, ενώπιον Επταμελών Εξεταστικών Επιτροπών. Μια καινοφανής διαδικασία -πραγματικά δημόσιας υποστήριξης-, την οποία παρακολούθησε το σύνολο των συμμετεχόντων στο “Σεμινάριο”. Επίσης, έγιναν επίσημες επιδόσεις Τιμητικών Τόμων στους καθηγητές Σ. Περράκη (2017), Γ. Τσάλτα (2021) και Κ. Χατζηκωνσταντίνου (2022).

26. Ασφαλώς, το όλο εγχείρημα του Ναυπλίου δεν θα προχωρούσε ως θεσμός πλέον και με γεωμετρική ταχύτητα ανάπτυξης, αν δεν είχε την υποστήριξη ορισμένων προσώπων/φορέων. Κυρίως όμως τον ενθουσιασμό των νέων φοιτητών του Παντείου, που πλειοδοτούσαν, ιδίως τα πρώτα χρόνια, σε παρουσία/συμμετοχή/διαθεσιμότητα. Αξίζει να επισημανθεί ότι πράγματι βασικό συστατικό στην όλη οργάνωση αποτελούσε η ενθουσιώδης συμμετοχή των προπτυχιακών -κυρίως- φοιτητών του Παντείου, που στελέχωναν τη “Γραμματεία”, απαραίτητη για την αποτελεσματική προετοιμασία και διεξαγωγή της ετήσιας “Συνάντησης”, η οποία σταδιακά εμφάνιζε μεγαλύτερα ζητήματα και απαιτήσεις προκειμένου να διεκπεραιωθεί υποδειγματικά. Κρατώ πάντα πολλές στιγμές από τις εντάσεις της προετοιμασίας, αλλά και από την ολοκλήρωση των εργασιών, με χαμόγελα ικανοποίησης. Τόσο για το μέρος των φοιτητικών εισηγήσεων/παρουσιάσεων και το αμιγώς συνεδριακό μέρος (εσπερίδες, ημερίδες, διασκέψεις) όσο και για την υποδοχή στο “Βουλευτικό” μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων. Οι “μεταπτυχιακοί” είχαν το βάρος της δικής τους ατομικής προετοιμασίας για τη συμμετοχή τους στο “Σεμινάριο”, όπως και οι “μεγαλύτεροι”, οι διδακτορικοί, που έδιναν τόνο και ένταση στη διαδικασία. Σύντομα η “École doctorale” μεγάλωσε και με τη συμμετοχή άλλων από διάφορες Σχολές, κυρίως της Νομικής και όχι μόνο. Έγινε ένα ιδιαίτερο, πρωτότυπο βήμα της διαμορφούμενης νέας επιστημονικής διεθνολογικής γενιάς. Ένα εργαστήρι προχωρημένης έρευνας και στοχασμού πάνω στις προκλήσεις του μεταβαλλόμενου κόσμου της διεθνούς δικαιοταξίας.

27. Είναι άξιο ιδιαίτερης μνείας ότι -στην ιστορική διαδρομή- από το “Βουλευτικό” πέρασαν και εισηγήθηκαν πολλοί αξιόλογοι μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί σπουδαστές, που σήμερα -το παρακολουθώ προσεκτικά- κατέχουν σημαντικές θέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, στο πανεπιστήμιο, στη διπλωματία, στους διεθνείς θεσμούς, στη δημόσια διοίκηση, στο δικαστικό σώμα, στη δικηγορία, στις μεγάλες ΜΚΟ κ.λπ. Περηφανεύομαι για τους “δικούς μου” διδακτορικούς και καμαρώνω όλους τους πολλούς άλλους που “προσχώρησαν” στο “πνεύμα τ’ Αναπλιού”. Στους πρώτους ο Τ. Κωνσταντάρης, η Β. Σαράντη, η Μ. Παπαϊωάννου, η Ε. Κωτσίνα, η Φ. Αντωνίου, η Μ. Ρωσ-

σίδη, η Ε. Κουτσουράκη, η Μ. Καλλία, ο Σ. Κύρκος, η Μ. Ανάγνου, η Ε. Φλεβοτόμου, ο Π. Ιωαννίδης, ο Γ. Ανεψιού, η Μ. Βλάχου και άλλα παιδιά του ΔΕΣ Παντείου. Στους δεύτερους, οι “Βορειοελλαδίτες”: η Μ. Πίχου, η Ι. Πέρβου, ο Δ. Κούρτης, ο Χ. Μπαξεβάνης, ο Γ. Τζιβάρας, αλλά και πολλοί άλλοι από τη Νομική Αθηνών και άλλα πανεπιστήμια, που σταδιοδρομούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Μια απόπειρα απαρίθμησης θα αδικούσε ίσως ορισμένους, αφού δύσκολα θα ήταν πλήρης. Ξεχωρίζω τη Μ. Παπαϊωάννου, που για χρόνια υποστήριξε με ζέση και συνέβαλε καθοριστικά στην αποτελεσματική διοργάνωση της πρώτης περιόδου του “Σεμιναρίου”. Τα τελευταία χρόνια τον ρόλο αυτό ανέλαβε ο Β. Παρράς.

28. Αυτό όμως που με πλημμυρίζει με θετικά αισθήματα συγκίνησης/ικανοποίησης είναι η γενικότερη διαπίστωση της καταπληκτικής προόδου των “παιδιών” -νέων ερευνητών που πέρασαν από το “Βουλευτικό” με οποιαδήποτε ιδιότητα -ακόμη και απλού συμμετέχοντα- και σήμερα δεν είναι απλώς ενεργοί πολίτες, αλλά έχουν και σημαντική παρουσία και θέση σε Ελλάδα και εξωτερικό. Όλες και όλοι αυτοί δικαιώνουν την προσπάθεια. Αυτή η αίσθηση εντείνεται πολλαπλασιαστικά όταν το βλέμμα στρέφεται στον απολογισμό της συμμετοχής/παρουσίας των συναδέλφων μου διεθνολόγων. Θα ’λεγα, με κάποια δόση υπερβολής, ότι σύμπασα η διεθνολογική πανεπιστημιακή κοινότητα -άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο- γνώρισε τις “Συναντήσεις” και το κλίμα “της παρέας του Πλατάνου”. Για ορισμένους φίλους/συναδέλφους έγινε αυτονόητη η ετήσια συμμετοχή σε ένα σημαντικό γεγονός. Η απεικόνιση/καταγραφή/ανάμνηση στις σελίδες που ακολουθούν επιβεβαιώνει τη διαπίστωση.

29. Αν οι εκδόσεις “Ι. Σιδέρης” και, προσωπικά, ο φίλος ρέκτης Ανδρέας Σιδέρης αποτελούν τον αδιαπραγμάτευτο υποστηρικτή των “Διεθνολογικών Συναντήσεων” στο Ναύπλιο και γενναιοδωρο χορηγό των εκδόσεών μας, από τους συντοπίτες μου -πέραν του Δήμου/ΔΟΠΠΑΤ- διακρίνονται ορισμένοι -λίγοι- που μας υποστήριξαν έμπρακτα. Σε αυτούς, στη διαχρονία, πρέπει να ξεχωρίσω τον αείμνηστο Θ. Καζά, Πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου Ναυπλίου, και, κυρίως, τον φίλο Δημήτρη Καρώνη, που κάθε χρόνο μας υποδέχεται -την παραμονή των “Συναντήσεων”- για ένα ζεστό καλωσόρισμα οικικής γευσίγνωσias στο εξαιρετικό Ποτοπωλείο του.

30. Το “Σεμινάριο/Συνάντηση” δεν είχε σταθερή οικονομική υποστήριξη και βασίστηκε στην αυτοχρηματοδότηση από την πλευρά των συμμετεχόντων και ιδίως των νέων σπουδαστών/ερευνητών, και αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας. Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι, στο αρχικό στάδιο διοργάνωσης, συνέβαλαν -περισσότερο συμβολικά- με μικρές χορηγίες η ΔΕΠΑ, ο “Κύκνος”, ο Γ. Σκούρας, οι εκδόσεις “Οστρια”. Ο Δήμος Ναυπλιέων μετά το 2015 ενίσχυσε και υποστήριξε σημαντικά το εγχείρημα.

31. Είναι σημαντικό και ενθαρρυντικό για το μέλλον ότι η “20ετία” των Ναυπλιακών Συναντήσεων συνοδεύτηκε -και τυπικά- από τη θεσμική ανάδυση του *Κέντρου Διεθνούς Δικαίου και Διπλωματίας*, όχημα και εργαλείο για τη συνέχεια των “Διεθνολογικών Συναντήσεων” που φιλοδοξεί να δραστηριοποιηθεί όχι μόνο στ’ Ανάπλι, αλλά ευρύτερα στον ελληνικό/ευρωπαϊκό χώρο· ένα κύτταρο δημιουργικού στοχασμού, μια μικρή συμβολή στην προσπάθεια προάσπισης των αρχών της διεθνούς δικαιοταξίας και του διεθνούς δικαίου σε χρόνους δυστοπίας, απειλών κατά της διεθνούς οργάνωσης και θεσμικής αποδρομής.

Στέλιος Περράκης